

Cau Negre de Sant Roc. Amer. Un jaciment del Bronze Final a la Selva

A. BOSCH i A. TOLEDO

El Cau Negre de Sant Roc és una petita cavitat que s'obre enmig de la cinglera que corona l'ermita de Sant Roc de les Serres. Les seves coordenades són 6° 20' de longitud Est i 42° 01' de latitud Nord.

La zona, actualment en un progressiu procés de despoblació, presenta una població dispersa, amb petits nuclis de població com La Barroca, Les Serres o Sant Climent d'Amer. És precisament sobre aquesta petita població sobre la qual s'obre la cavitat, en el terme d'Amer, molt a prop del seu límit amb el de Sant Aniol de Finestres.

La cinglera eocènica de Sant Roc, pertany al Sistema Transversal català. Assoleix una alçada de 605 m. i es troba situada enmig de serres molt més altes com Rocacorba, Finestres o el Far. De totes maneres, el relleu de tota la zona és molt accidentat, dificultant-ne les comunicacions i els treballs agrícoles.

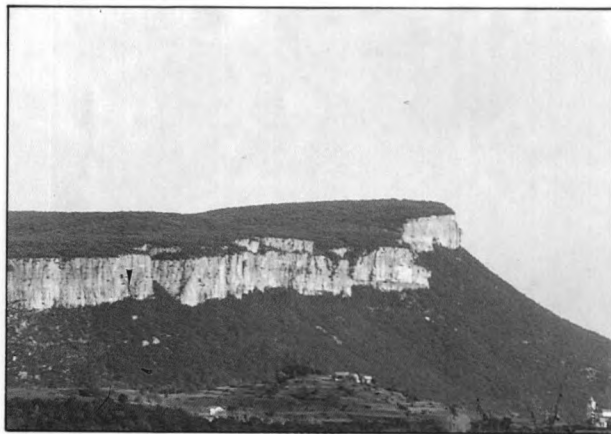
La vegetació és de tipus mediterrani, dominant l'alzinar amb marfull. L'alzina, l'aladern i l'arboç són els arbres dominants, acompanyats dels pins d'implantació més recent.

La descoberta de la cavitat es va produir accidentalment per part d'Àngel Bosch i Miquel Vilaró el gener de 1981, en observar al peu de la cinglera fragments de ceràmica que semblaven procedir d'una esquerdada que s'obre verticalment a la paret. A uns 20 m. del sòl, grans blocs caiguts de les parets han obturat l'esquerdada, permetent que es dipositessin a sobre uns 70 cms. de sediment. D'aquesta manera es va formar de forma natural una petita terrassa enmig de la cinglera. El seu accés és difícil però no precisa de mitjans específics d'escalada.

La cavitat té una profunditat de 3,5 m. i una amplada màxima de 68 cm. En la seva part central s'estreny considerablement, fins a 31 cm., formant-se d'aquesta manera dues petites unitats. És la més profunda la que degué ser utilitzada per a depositar un sepulcre d'incineració.

Les dimensions de la cavitat van dificultar en gran manera els treballs d'excavació, i a mesura que s'anava aprofundint, disminuïa l'amplada de la cavitat. L'excavació va permetre distingir els següents estrats:

—fins a 10 cm. Sediment molt fi, polsós, de color gris, amb algunes pedres de tamany petit o mitjà. En aquest

1.— Vista de la Cinglera de les Serres.

estrat hi ha molt pocs fragments de ceràmica, per contra són nombroses les restes deixades per algun animal carnisser. Es tracta de restes de xai amb senyals evidents d'haver estat devorades.

—de 10 a 25 cm. Sediment amb les mateixes característiques que l'anterior, però sense la presència de pedres.

—de 25 a 45 cm. Sediment molt fi, lleugerament argil·lós, de color marró clar. Són molt freqüents les pedres de mida mitjana. És en aquest estrat on es troba la major part de fragments de ceràmica.

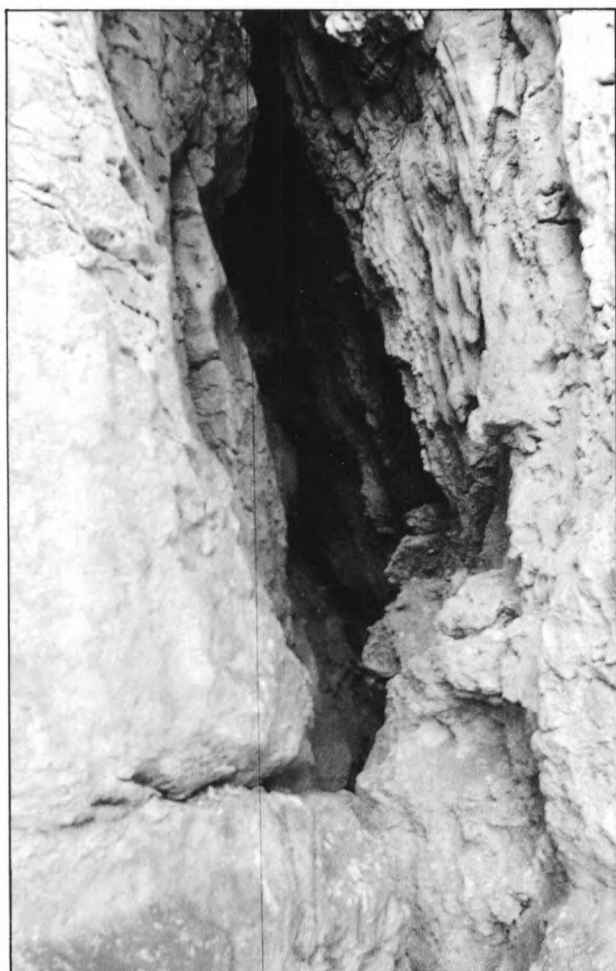
Formes ceràmiques

1. Tassa de carena alta amb nansa de cinta elevada (sobresortint pel cim del nivell de la vora). Es conserven sis fragments. (lám. 7, 3).

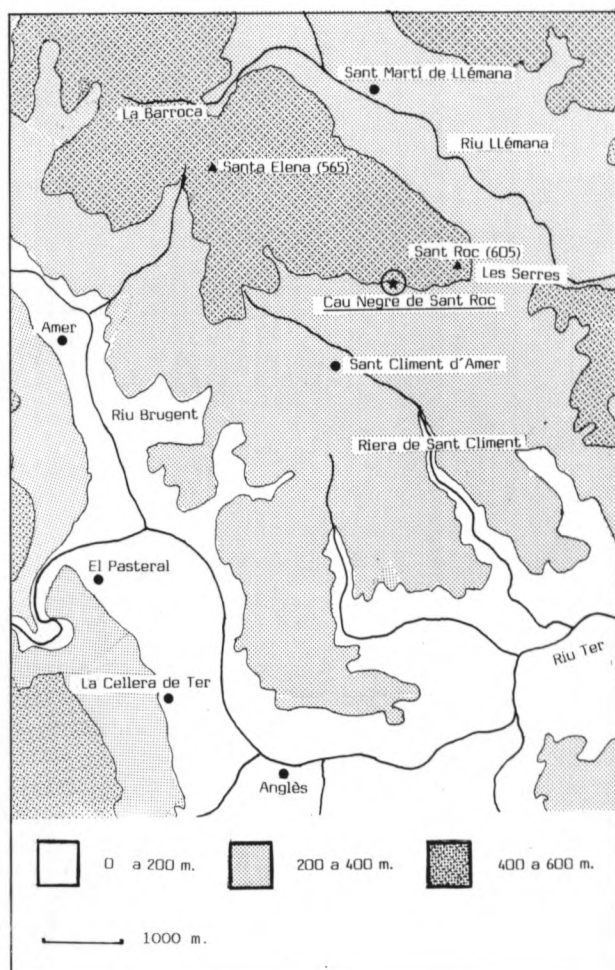
La vora amb un diàmetre de 9,6 cm. presenta un llavi arrodonit i parets lleugerament concaves (G01). Fons pla de 4 cm. de diàmetre. L'alçada total del vas és de 7,5 cm. Tipus de base, 11A.

Coccio oxidant, superfície exterior espatulada. Desgreixant amb partícules irregulars de quars.

2. Plat/ tapadora decorat a l'interior amb acanalats concèntrics. Té dos forats, situats paral·lels a la vora,

2.- Fotografia del Cau Negre de Sant Roc.

3.- Plànol de situació del Cau.

que devien servir per penjar-lo. Es conserven 21 fragments. (lám. 7, 7).

La vora té un diàmetre de 24,6 cm., llavi arrodonit amb bisell intern i parets rectes (D11). Base plana (12A) amb un diàmetre de 9,4 cm. L'altura aproximada del vas és de 13,5 cm.

Cocció oxidant, superfícies interior i exterior espatulades. Desgreixant de partícules petites de quars.

3. Tassa carenada. Es conserven 11 fragments. El fons devia ser convex o pla. La vora té un diàmetre de 15 cm., amb el llavi aprimat i parets concaves (C09). L'altura aproximada és 8,4 cm. (lám. 7, 4).

Cocció reduïda, superfícies interior i exterior polides. Desgreixant de petites partícules de quars.

4. Vas tancat amb vora decorada. Es conserven 4 fragments. (lám. 7, 1).

Vora amb una diàmetre de 12,2 cm., llavi pla, que està decorat amb la tècnica de la impressió d'ungla (F04).

Cocció oxidant, superfície exterior grollera. Desgreixant de partícules de quars.

5. Urna de cos globular. Es conserven 114 fragments. (lám. 7, 5).

Vora de 13,2 cm. de diàmetre, parets concaves i llavi amb aplanament horitzontal (G04).

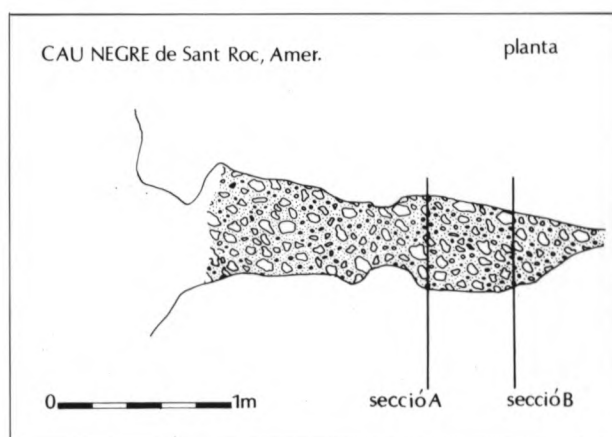
Cocció oxidant, superfície exterior grollera. Desgreixant de partícules irregulars de quars.

Semblaria que els fragments d'una base plana, tipus 12A de 10,2 cm. de diàmetre i dos fragments amb arrancament de nansa i un fragment de nansa, pertanyen a aquesta urna.

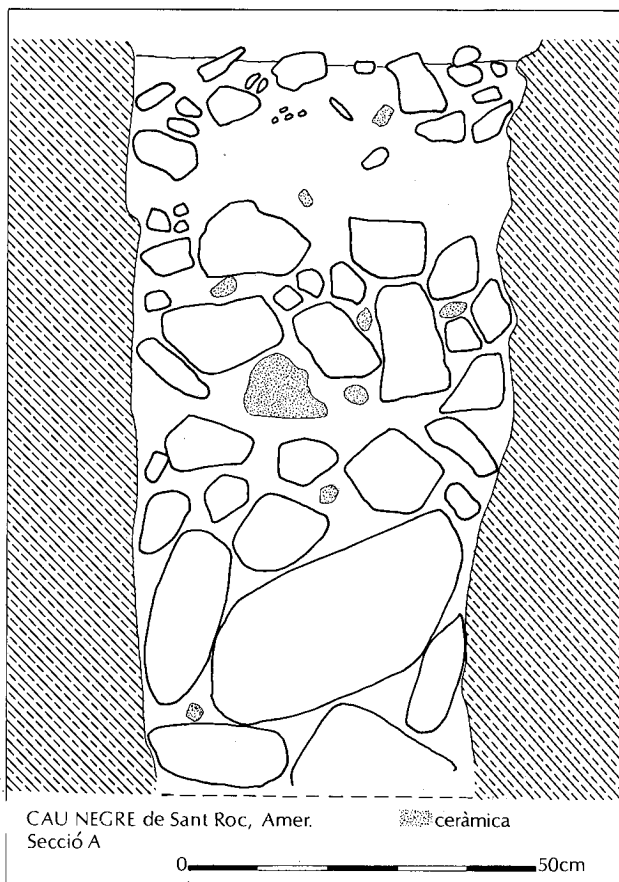
6. Olleta de cos globular (lám. 7, 6).

Vora de 11,7 cm. de diàmetre, llavi arrodonit i parets concaves (C01).

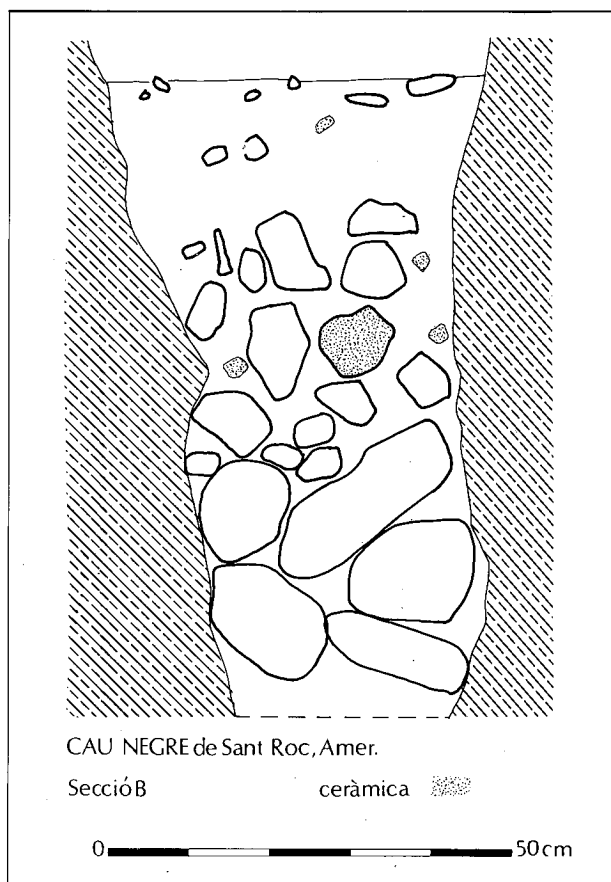
Cocció reduïda, superfície exterior grollera. Desgreixant de partícules irregulars de quars.

4.- Planta del jaciment.

5.- Secció A del jaciment.

6.- Secció B del jaciment.

Paral·lels de les formes ceràmiques

- tasses carenades.

Les tasses carenades, amb la carena a la part alta o mitja del cos apareixen durant el Bronze Antic i Mitjà, i perduren encara fins el Bronze Final.

Les tasses amb carena baixa són considerades rares a Catalunya durant el Bronze Final, mentre són freqüents al Sud de la Península (Pons - Tarrús 1987, pàg. 58, fig. 10).

Sovint les tasses carenades porten una nansa amb apèndix de botó o amb una nansa de cinta elevada, com l'exemplar del Cau Negre. Amb aquest tipus de nansa apareixen al Reclau Viver i a les Encantades de Martís.

Encara que apareixen ja en el Bronze Antic, J. Tarrús opina que és durant el Bronze Mitjà (1500-1100 a.C.), quan es dona un desenvolupament obsessiu de les tasses carenades amb apèndix de botó o amb nansa de cinta elevada. (Tarrús 1986, fig. 7, 3, pàg. 252; Pons - Tarrús 1987, fig. 10).

Guilaine trobà un exemplar molt semblant a la Grotte de la Terrasse aux Monges, Narbonne (Aude), a la qual li donà una cronologia Bronze Mig-Recent. (Guilaine 1972, fig. 46, 2, 4, 5).

-plat/ tapadora amb acanalats a l'interior

Aquesta forma és molt corrent en els jaciments catalans del Bronze Final, amb fons plans o umbilicats, pot aparèixer amb l'interior llis o com en aquest cas decorada amb acanalats concèntrics.

La trobem amb la mateixa decoració a la Cova dels Encantats (Serinyà) (Pons, 1984, làm. 56, 4, 5 i 10), a la

necròpolis Parrallí (Empúries) (Pons 1984, làm. 40, 3), a la cova de la Bora Tuna (Llorà) (Pons 1984, làm. 60, 9), al conjunt cavernícola de Santa Coloma de Farners (Pons 1984, làm. 61, 5), a la cova de les Monges (Montagut) (Toledo 1982, pàg. 82), al poblat de La Fonolleta (Torroella de Montgrí) (Toledo et alii, 1985, p. 49).

Els vasos amb vora decorada comencen a aparèixer al Bronze Mig, se'ls troba també acompanyant les formes i decoracions típiques del Bronze Final, a la Cova de les Monges (Montagut) (Toledo 1982, làm. 17, 18, 19, 21), a la Cova 120 (Agustí et alii, 1987, fig. 64, 66, 68).

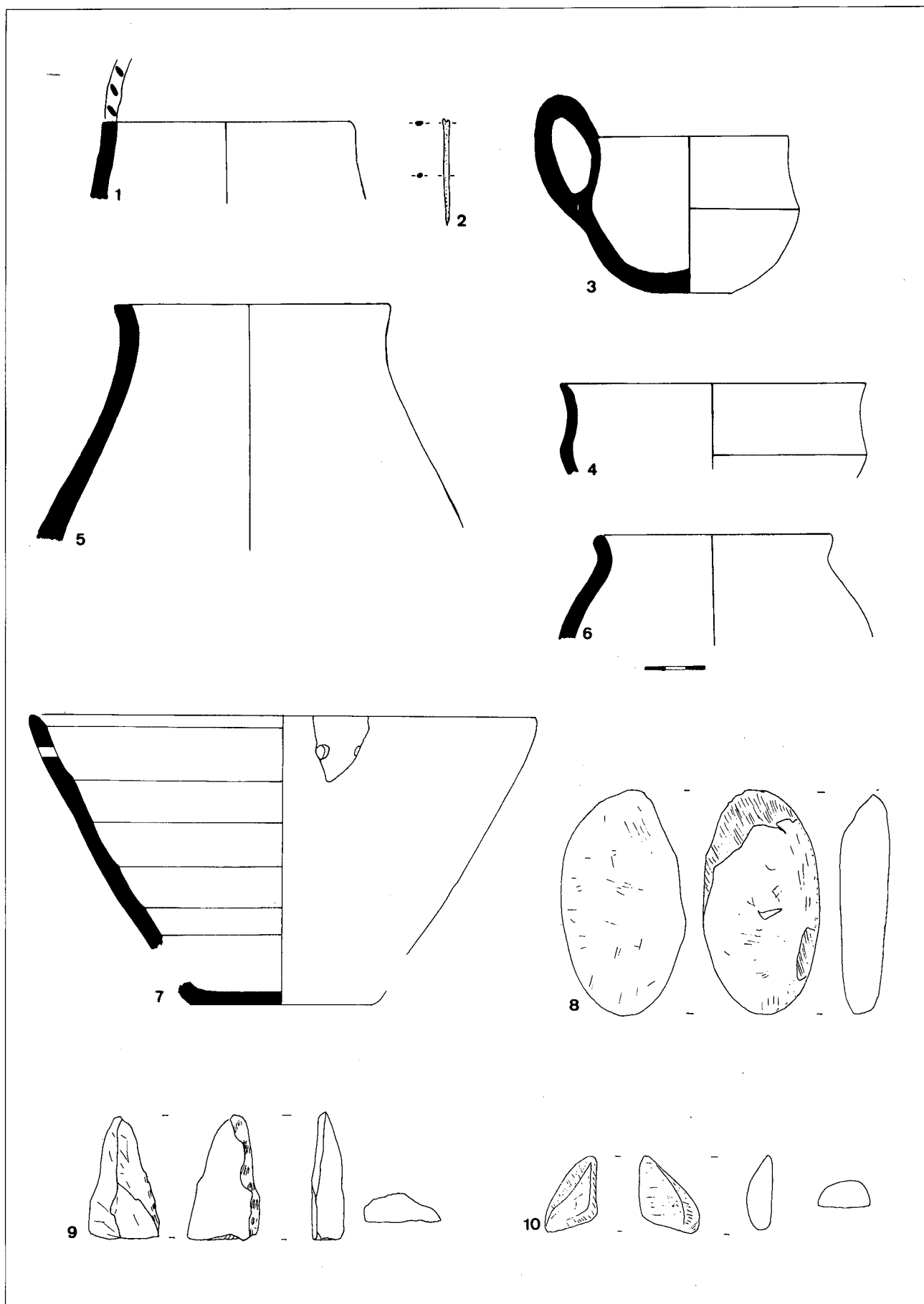
L'urna i l'olleta de cos globular, són peces poc característiques. L'olleta té un aspecte més modern. L'urna de cos globular és una peça poc característica.

Material metàl·lic

Agulla de bronze fragmentada; la tija té una secció circular. En l'extrem proximal apareix fragmentada pel bell mig de la perforació. Longitud: 5 cm. Gruix: 2,5 cm. (làm. 7,2).

L'agulla de bronze, amb perforació al seu extrem proximal, és clarament una eina de treball (costura).

Malgrat que no hem trobat paral·lels per aquesta agulla en els jaciments propers, pensem que moltes de les tiges fragmentades que s'hi troben, han estat agulles de cosir com aquesta, que han perdut l'extrem proximal, on anava la perforació, la qual feia més fràgil aquesta part, provocant la fragmentació i pèrdua de la mateixa.

7.- Materials ceràmics, objectes lítics i agulla de bronze del Cau Negre de Sant Roc.

Material lític

-polimentat

1 polidor-picador sobre rierenc amb moltes senyals d'utilització, forma oval. Longitud màxima: 10,8 cm.; amplada màxima: 5,9 cm.; gruix màxim: 2,3 cm. (lám. 7, 8).

1 polidor sobre rierenc de color vermellós. Longitud màxima: 4,4 cm.; amplada màxima: 2,9 cm.; gruix: 1,4 cm. (lám. 7,10).

-tallat

1 peça tallada sobre quars blanc-blavós. És una ras-cadora lateral inversa. (6 x 3,5 x 1,5 cm.). (lám. 7,9).

El conjunt de materials del Cau Negre sembla pertànyer a un moment que situem dins el Bronze Final (1200-650 a.C.) Tenim un vas característic del Bronze final, el plat/tapadora decorat amb acanalats concèntrics en el seu interior; dues tasses carenades, una d'elles amb nansa de cinta elevada, que poden aparèixer en el Bronze Antic i Mig, però que perduren i és fàcil trobar-les en contextos del Bronze Final; amb l'urneta amb vora decorada succeeix una cosa semblant, forma, tècnica emprada per decorar el llavi, i el mateix fet del llavi decorat, és possible trobar-lo ja en el Bronze Mig; sovint perduren fins l'etapa posterior.

L'olleta i l'urna són materials poc característics que no desentonen dintre del conjunt.

L'agulla de bronze, per tractar-se d'una senzilla agulla de cosir, fet que determina la seva forma, no ens ajuda a finar la cronologia.

Per altra banda el polidor, el polidor picador i la ras-

cadora són objectes que tenen una cronologia molt ampla.

Pel que fa a quina hauria estat la funció del Cau Negre, tenim d'entrada que les seves dimensions, amplada màxima 68 cm. i una profunditat de 3,5 m., l'impossibiliten com a lloc d'habitació.

Encara que pugui semblar arriscat adjudicar-li una utilització sepulcral, tenim arguments a favor d'aquesta hipòtesi: la morfologia de la cavitat, el reduït nombre de peces ceràmiques i les seves mateixes formes, una urna i una tapadora, tres vasos accessoris, l'agulla i els objectes lítics, tot plegat té aspecte de tractar-se d'un aixovar funerari. També estaria a favor d'aquesta funció l'absència de restes faunístiques, inevitables en un hàbitat. En contra tenim l'absència de restes de cendres i carbons que serien l'evidència de la incineració del cadàver, però l'alteració per causes naturals del nivell arqueològic podia haver-les fet desaparèixer, i el fet de que es tractés d'una incineració aïllada, quan la norma és l'agrupació de les sepultures, però podria tractar-se d'un cas molt puntual.

Els exemples de llocs sepulcrales del Bronze Final més propers al Cau Negre són: Can Fornaca-Massanet de la Selva i Anglès. En el primer jaciment s'hi trobaren una urna cinerària contenint cendres, carbons i un rierenc i les restes d'un o dos enterraments més. Els enterraments d'aquesta necròpolis podrien correspondre a la mateixa època que el Cau Negre. La necròpolis d'Anglès és clarament més tardana, i proporcionà els objectes de ferro més antics i també les primeres ceràmiques a torn importades (Pons 1984, p. 252, fig. 88).

BIBLIOGRAFIA

- AGUSTÍ B. et alii. (1987) – *Dinàmica de la utilització de la cova 120 per l'home en els darrers 6.000 anys*. núm. 7 de la Sèrie Monogràfica del C.I.A. Girona
- DEDET B. – PY M. (1975) *Classification de la céramique non tournée protohistorique du Languedoc Méditerranéen*. Suplement 4, Revue Archéologique de Narbonnaise. Paris.
- GUILAINE J. (1972) – *L'âge du Bronze en Languedoc Occidental, Roussillon et Ariège*. Mémoires de la Société Préhistorique Française, tome 9.
- PONS E. – TARRÚS J. (1987) – *Les primeres comunitats ramaderes, agrícoles i metal·lúrgiques*, a Jornades d'història de l'Empordà, homenatge a J. Pella i Forgas. Girona. pp. 35-65.

- PONS E. (1984) – *L'Empordà de l'Edat del Bronze a l'Edat del Ferro*, núm. 4 de la Sèrie Monogràfica del C.I.A. Girona.
- PONS E. – VILA M.V. – SANCHIZ N. (1985) – *El conjunt cavernícola de l'ermita de Sant Salvador - Sta. Coloma de Farners*, a Cypsela V. Girona. pp. 59-70.
- TARRÚS J. (1986) – El paratge del Reclau Viver (Serinyà) del Neolític Antic al Bronze Final a *Quaderns 1985*, vol. I, pp. 239-262.
- PONS E., TOLEDO A. i COLOMER A. (1985) – La Fonollera, 10 anys d'investigacions arqueològiques. Núm. 4 dels *Papers del Montgrí*. Girona.
- TOLEDO, A. (1982) – La Cova de les Monges, a *Cypsela IV*. Girona. pp. 69-89.